

5.2.2020

Kokousmuistio 1/2020

Aika 5.2.2020 klo 8.00–9.30

Paikka Säätötaló

Läsnä Marin Sanna, puheenjohtaja
Kulmuni Katri, varapuheenjohtaja
Eloranta Jarkko
Fjäder Sture
Haatainen Tuula
Häkämies Jyri
Lintilä Mika
Marttila Juha
Palola Antti
Pentikäinen Mikael
Rehn Olli
Romakkaniemi Juho
Skinnari Ville
Tuppurainen Tytti
Hetemäki Martti (at.)
Koskinen Mikko (at.)
Miroudot Sébastien (at.)
Rahkola Joonas (at.)
Sinko Pekka (s.)

1 Kokouksen avaus

Pääministeri avasi kokouksen klo 8.00 ja totesi päivän aiheena olevan *Kansainvälisten arvoketjujen kehitys ja merkitys Suomelle*. Aiheesta alustaa Senior Trade Policy Analyst Sébastien Miroudot, OECD:stä. Kokouskutsun mukana on toimitettu aiheeseen liittyvä taustamuistio.

Pääministeri totesi hallituksen asettaneen talousneuvoston uudelle kaudelle 16.1.2020 alkaen. Uusina jäseninä neuvostossa aloittavat ministerit Haatainen, Skinnari ja Tuppurainen sekä pysyvästi asiantuntijana valtiosihteeri Koskinen. Uusi neuvosto jatkaa työtään syksyllä sovittujen painotusten mukaisesti; kantava teema hallituskaudella on oikeudenmukainen siirtymä hiilineutraaliin yhteiskuntaan.

Ennen varsinaista kokousasiaa pääministeri esitteli lyhyesti hallituksen työllisyysiltakoulun ja ilmastokokouksen tavoitteita ja keskeisiä linjauksia. Lisäksi kuultiin työmarkkinaosapuolten tilannekatsaus meneillään olevasta neuvottelukierroksesta.

2 Kansainvälisten arvoketjujen kehitys ja merkitys Suomelle.

Sébastien Miroudot tarkasteli esityksessään kansainvälisen kaupan ja globaalien arvoketjujen viimeaikaisia kehityssuuntia sekä niiden heijastumista Suomen talouteen (liite 1). Kansainvälistä kauppaa ja investointeja leimaa tällä hetkellä epävarmuus. Tuotantoon liittyvien arvoketjujen globalisoituminen saavuttanut huippunsa ja näyttäisi pysähtyneen.

Kehityksen taustalla olevia tekijöitä ovat Kiinan talouden rakenteellinen muutos, protektionismin vahvistuminen, digitalisaatio ja palveluvaltaistuminen.

Kiinan talous on kehittynyt entistä omavaraisemmaksi, mikä on vähentänyt sen tarvetta tuoda erilaisia välituotteita muista maista. Moniportaisissa arvoketjuissa kaupan esteiden pienetkin lisäykset kumuloituvat helposti merkittäviksi kustannuksiksi. Palveluissa ja digitaloudessa erilaisia suoria ja epäsuoria kaupan esteitä on enemmän kuin tavarakaupassa. Palveluvaltaistuminen pyrkii myös siirtämään tuotantoa lähemmäs asiakkaita.

Suomessa kansainvälisiin arvoketjuihin liittyvä vienti ja sitä palvelevat välituotokset työllistävät noin 600 000 henkilöä eli runsaan neljänneksen kaikista työllisistä (v. 2015). Viime vuosina kotimaisen arvonlisäyksen osuus bruttoviennissä on kasvanut samalla kun palveluiden osuus viennissä on vahvistunut. Suomessa arvoketjuihin osallistumisen ja henkilöstön osaamistason välillä on positiivinen yhteys: vientiä palvelevien yritysten henkilöstö on korkeammin koulutettua ja paremmin palkattua. Myös sukupuolten välinen palkkaero on näissä yrityksissä keskimääräistä pienempi.

3 Keskustelu

Alustuksien pohjalta käydyssä keskustelussa nousi esiin muun muassa seuraavia kysymyksiä ja näkökulmia:

- Suomen kaltaisten pienten avotalouksien kannattaa edelleen puolustaa vapaata kansainvälistä kauppaa ja monenkeskisiä sopimusjärjestelmiä, vaikka se saattaa-kin tällä hetkellä olla vaikeampaa kuin aikaisemmin. WTO:n vahvistamisen osalta puuttuu tällä hetkellä laajamittaista tahtoa.
- Kansainvälisiin arvoketjuihin osallistumisen positiivinen yhteys osaamisen ja koulutuksen kanssa voi olla osittain seurausta yritysten valikoituvuudesta eikä syy-seuraussuhde ole yksiselitteinen. Joka tapauksessa vaikuttaisi siltä, että panostukset koulutukseen ja elinikäiseen oppimiseen ovat tästäkin näkökulmasta perusteltuja.
- Palveluiden vienti on vähemmän herkkää talouden heilahteluille kuin tavaravienti ja siinä kotimaisen arvonlisän osuus on yleensä suurempi. Palveluihin kohdistuva sääntely on lähtökohtaisesti kotimaista, mutta se vaikuttaa myös ulkomaankauppaan. Palveluita ei juurikaan ole huomioitu kauppasopimuksissa.
- USA:n ja Kiinan kauppasodan vaikutus on havaintojen mukaan ollut suurinta eräissä kolmansissa maissa (mm. Taiwan ja Etelä-Korea), jotka ovat kytkeytyneet vahvasti USA:n ja Kiinan välisiin arvoketjuihin.
- Corona-viruksen taloudelliset vaikutukset riippuvat merkittävästi epidemian kestosta ja laajuudesta ja ovat siksi vielä epävarmoja. Pahimmillaan vaikutukset voivat olla huomattavia johtuen Kiinan vahvasta asemasta globaaleissa arvoketjuissa. Merkkejä vaikutuksista tuotannon arvoketjuihin mm. kiinalaisten välituotepanosten toimitusvaikeuksien muodossa on jo saatu ja voivat ulottua myös Suomeen.
- PK-yritysten osallistumista kansainvälisiin arvoketjuihin on syytä tukea. On kuitenkin hyvä huomata, että osallistuminen voi tapahtua myös epäsuorasti ilman omaa suoraa vientiä. Tukia ei kuitenkaan tulisi suunnata yksinomaan pienille yrityksille, jotta kannustimet kasvulle olisivat olemassa.

4 Kokouksen päättäminen

Pääministeri kiitti alustajaa ja jäseniä hyvästä keskustelusta. Keskustelu osoitti, että ulkomaankaupan kehityksen liittyy monia mielenkiintoisia ja tärkeitä ulottuvuuksia ja aihepiirin seuranta on tarpeen jatkaa määräajoin myös talousneuvostossa. Kansainvälisten arvoketjujen analyysia on syytä hyödyntää mahdollisuuksien mukaan myös työllisyys- ja ilmastopolitiikan valmistelussa.

Talousneuvoston seuraava kokous pidetään keskiviikkona 18.3.2020 klo 9.00. Aihe vahvistetaan myöhemmin. Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 9.30.

Pekka Sinko
talousneuvoston pääsihteeri